

اربعین استمرار نهضت عاشورا در بستر تاریخ

24 شهریور 1401

هر دین و آیینی جوهره و رسالتی دارد که ممکن است در فراز و نشیب تحولات تاریخی و در مجاورت سایر اندیشه‌ها، آداب و رسوم و خلیات مردمان، دچار تحریف و آلودگی شود. چیزهایی بر آن افزوده و بخشی از مفاهیم آن مغفول بماند. در نتیجه آنچه باقی خواهد ماند، پیام و اصالت آن آیین نباشد. عاشورا به عنوان تحولی تأثیرگذار در طول تاریخ، برای آنکه از دستبرد تحریف زمانه و دشمنان مصون بماند، نیازمند حرکت در بستری تاریخی بود که به شیوه‌های مختلف از اصالت آن حراست شود. از جمله شیوه‌های ابتکاری برای مصون ماندن اصالت‌های حرکت اصلاحی عاشورای حسینی(ع) مراسم و مناسک اربعین است که برای برگزاری آن در سیره بزرگان دین تأکید و تصریح شده است. راهپیمایی همه‌ساله در ایام منتهی به اربعین که ریشه در تعالیم اولیای دین دارد نیز از آن جمله است.

خاستگاه نهضت حسینی(ع) وجدان افراد اصیلی است که حامی و مدافع حریت و حق‌جویی بوده و هستند. چرا که قیام عاشورا همچون رعدی مهیب، بنیان‌های ذلت‌پذیری و تسلیم در برابر ظلم و بیداد را لرزاند و تاج و تخت ستم‌پیشگان را نیز مورد تهدید جدی قرار می‌دهد. این است که عاشورا به مشعل فروزان طرق آزادگان و حق‌پویان بدل شده و الهام‌بخش کسانی است که برای حریت و کرامت انسانی قدر و قیمت قائلند. در طول تاریخ به عمد یا غیرعمد تلاش‌هایی برای درهم آمیختن موضوعاتی که از درخشش نهضت عاشورا می‌کاهد، صورت گرفته، اما هیچ‌یک نتوانسته عزم و عظمت نهضت حسینی(ع) را برای همیشه و یکسره به محاق برد. زیرا رسالت زینبی(س) از همان ابتدا و از صحنه عاشورا پرچم حماسه حسینی(ع) را به اهتزاز درآورد و با توصیف و پیگیری اهداف و آرمان‌های آن به مقابله با خوی سلطه‌گری و ستمگری پرداخته و نقاب ریا و تزویر از چهره ستمگران برای مردم زمانه و آیندگان کنار زده است. پیروزی حماسه خون بر جولان شمشیر ظلم و جور با رسالت زینبی(س) چنان در طول تاریخ امتداد یافته که آهنگ ابدیت گرفته است. چنین است که جانفشانی‌های عاشوراییان همچنان تلالؤ دارد و فرصتی برای ترفندهای یزیدیان در هیچ عصر و نسلی که پیام نهضت حسینی(ع) به آنان رسیده، باقی نمی‌گذارد.

نهضت عاشورا با پرتوافکنی بر حوادث ماضی، ریشه‌های واقعه کربلا را نیز آشکار می‌نماید. آنجا که رسالت زینبی(س) نخستین جرقه‌های ندامت و پشیمانی را در وجود کوفیان به‌وجود آورده و در همین راستا حضرت زینب(س) با سخنان خود در جمع انبوه مردم کوفه که کاروان اسرا و سرهای بر نیزه شده اباعبدالله الحسین(ع) و یاران و نزدیکانش را در میان گرفته‌اند و می‌گویند: «کوفیان گریه می‌کنید؟ اشک‌هایتان هیچ‌گاه نخشد و شیون و فریادتان روی آرامش نبیند، وصف شما بسان آن زن بی‌خردی است که رشته‌های خود را پس از تابیدن و مهیا ساختن دگربار، باز می‌نمود و پنبه می‌کرد! شما ایمان و باور دینی خود را بازیچه ساخته‌اید. بهوش باشید که کردار بس زشت و بدی برای سرای دیگران فرستادید. آری به خدا سوگند، به حال خود بسیار بگریید و کمتر بخندید. زیرا با این رفتار، تاریخ را به ننگ و عاری آلوده ساختید که هرگز قادر به شست‌وشوی آن نخواهید بود و چگونه می‌توانید خود را از ننگ و عار کشتن بزرگمردی که نواده رسول اکرم(ص) گنجینه رسالت و محور و مرکز حجت راستی و سعادت و سرور جوانان بهشتی به شمار می‌آید، پاکیزه سازید؟!»

نگاه امام سجاد(ع) در راستای رسالت زینبی(س) و در امتداد حماسه خونین رویارویی حق و باطل، با مخاطب قرار دادن وجدان خفته راه گم‌کردگان، ضمن سخنانی کوتاه، طوفانی از احساس گناه و جوی از شور عاطفه در جمع حاضران به وجود آورده و ابدیت نهضت عاشورا را رقم زد.

مهم‌ترین آموزه نهضت عاشورا این است که نباید تسلیم ظلم شده و به جور و ستم تن داد. بلکه باید در مقابل آن ایستاد و در سایه برخورداری از حریت و شرافت به کرامت‌های انسانی در زندگی دست یافت. از این‌رو در تاریخ پس از نهضت عاشورا جنبش‌های آزادی‌خواه و عزت‌طلب بسیاری با الهام از قیام کربلا شکل گرفت که برای آن نمونه‌های بسیاری را می‌توان برشمرد.

اربعین به عنوان بستر استمراربخش نهضت عاشورا، آیینه زلالی است که جوهره قیام ابا عبدالله را نمایانده و در مقابل دیدگان حق‌جویان تاریخ می‌نشانند. در چهره قهرمانان این واقعه حماسی شکوه اسلام محمدی(ص) آشکار است.

***اسماعیل علوی**